

Wpływ pandemii COVID-19 na gospodarkę Chin

Marcin Przychodniak, Damian Wnukowski

W pierwszym kwartale 2020 r. PKB Chin skurczył się o 6,8% w ujęciu rocznym. Tak słabego wyniku ChRL nie odnotowała od 1992 r., od kiedy prowadzi kwartalną statystykę. Przedłużające się problemy chińskiej gospodarki mogą prowadzić nie tylko do wzrostu bezrobocia, lecz także do ograniczenia powiązań gospodarczych Chin z zagranicą. Dla firm z Unii Europejskiej oznaczają też trudności związane z mniejszą sprzedażą na chińskim rynku. Zaburzenia w funkcjonowaniu globalnych łańcuchów wartości mogą skłonić przedsiębiorstwa z UE do dalszego przenoszenia części produkcji poza ChRL.

Historyczne spadki i trudne odbicie. W wyniku pandemii COVID-19 i wprowadzenia w ChRL ostrych restrykcji w I kwartale br. zmniejszyła się konsumpcja (w juanach – o 19% w skali rocznej). Spadła produkcja przemysłowa (o 8,4%), co zaburzyło funkcjonowanie globalnych łańcuchów wartości. Wartość eksportu zmalała o 11,4%, importu – o 0,7%, a inwestycji – o 16,1%. Spadły też dochody w sektorze usług – o 11,5%. Niewielką poprawę sytuacji widać było w kwietniu. Produkcja przemysłowa wzrosła o 3,9%, a wartość inwestycji w okresie styczeń–kwiecień spadła o 10,3% (5,8 pkt proc. mniej niż w I kwartale). Eksport zwiększył się o 8,2% (w dol. – o 3,5%), jednak był to efekt m.in. wzrostu sprzedaży sprzętu medycznego i realizacji zaległych zamówień. W tym samym miesiącu import spadł o 10,2% (w dol. – o 14,2%), a konsumpcja – o 7,5%.

Dane wskazują na trudności w odbiciu gospodarki po wstępnym opanowaniu pandemii w ChRL. Zwiększenie produkcji przy słabych wydatkach konsumpcyjnych i inwestycyjnych świadczy o przekształcaniu się kryzysu z podażowego w popytowy. Obawy o „drugą falę” zarażeń i wzrost bezrobocia (oficjalnie w miastach wynosi ono 6%, ale w rzeczywistości może to być nawet 20%) skłaniają konsumentów do ograniczania zakupów towarów i usług. Zwolnienia mogą dotknąć zwłaszcza firmy nastawione na eksport. W I kwartale do kluczowych partnerów Chin – USA i UE – zmniejszył się on odpowiednio o ponad 25% i 16% (w dol.). W kwietniu firmy przemysłowe z ChRL sygnalizowały też silny spadek liczby zamówień zagranicznych. Powyższe czynniki zwiększają prawdopodobieństwo niskiej dynamiki wzrostu ChRL w 2020 r. – wg MFW wyniesie ona 1,2% (najmniej od lat 70. XX w.), ale i tak byłby to największy wzrost wśród dużych gospodarek.

Sposoby przeciwdziałania kryzysowi. Władze podejmują działania mające doprowadzić do silnego wzrostu w 2021 r. (wg MFW może on sięgnąć 9,2% PKB). Jednym z głównych instrumentów KPCh są inwestycje infrastrukturalne na szczeblu centralnym i lokalnym (łącznie o wartości ok. 7 bln dol., z czego w 2020 r. nieco ponad 1 bln dol.). Poza infrastrukturą drogową czy kolejową plany zakładają wsparcie branży nowoczesnych technologii, m.in. 5G czy sztucznej inteligencji. Inwestycje w „nową infrastrukturę” mogą sięgnąć nawet 250 mld dol.

Władze starają się też zwiększyć płynność w sektorze bankowym. W I kwartale Ludowy Bank Chin wsparł go kwotą ponad 500 mld dol., m.in. poprzez skup papierów wartościowych. Obniżył też stopy procentowe i limity rezerw kapitałowych w bankach, aby zwiększyć akcję kredytową. Ponadto władze obniżyły podatki od zysków firm i ich składki społeczne, co ma zapobiec bankructwom na dużą skalę.

Wobec załamania popytu zagranicznego kluczowe jest pobudzenie konsumpcji (jej udział w PKB to ok. 40% – w 2018 r. średnia światowa wynosiła 63%), w tym wykorzystanie oszczędności obywateli (w 2018 r. wyniosły ok. 46% PKB). Władze udzielają kredytów firmom w celu utrzymania zatrudnienia czy zachęcają eksporterów do sprzedaży w ChRL. Niektóre prowincje oraz firmy wydają vouchery na zakupy. Pojawiają się też pomysły bezpośredniego wsparcia finansowego dla ok. 80 mln samozatrudnionych czy dopłaty do pensji. KPCh sugeruje też reformę *hukou*, czyli systemu meldunkowego i przysługujących obywatelom świadczeń socjalnych. Ma ona ułatwić dostęp do edukacji czy opieki zdrowia (władze zapowiadają zwiększenie jej finansowania) dla ludności napływającej do miast i zmniejszyć jej skłonność do oszczędzania na te cele.

Znaczenie międzynarodowe. W najbliższym czasie priorytetem ChRL w relacjach z partnerami zagranicznymi będzie stwarzanie warunków do odbicia gospodarczego. Choć władze zapowiadają realizację [tzw. umowy pierwszej fazy z USA](#), to wobec słabego popytu zakup większej ilości amerykańskich towarów będzie utrudniony. Wraz z oskarżeniami USA pod adresem Chin o wywołanie pandemii i ukrywanie informacji na jej temat oraz związanymi z tym groźbami nałożenia nowych ceł lub sankcji spór handlowy może się odnowić. Jednak z uwagi na złą sytuację gospodarczą USA ich ewentualne działania odwetowe mogą mieć niewielki zakres.

Nie dojdzie zapewne do finalizacji umowy inwestycyjnej z UE w tym roku, głównie przez brak zainteresowania ChRL, której kapitał będzie potrzebny do inwestycji na rynku wewnętrznym. Chiny ograniczą inwestycje w UE do branż nowoczesnych technologii, w tym firm, które straciły na wartości w wyniku kryzysu. Część chińskich firm będzie też ograniczać swoją działalność w Unii (np. Hisense zapowiedział zwolnienia grupowe w Słowenii). Chiny zmniejszą też inwestycje w ramach Pasa i Szlaku. Wyzwaniem dla chińskich władz jest uruchomienie przez Japonię i Indie mechanizmów wspierających przenoszenie produkcji poza Chiny (rozważają to też USA), aby zmniejszyć zależność od dostaw z tego państwa.

Wnioski i perspektywy. Skala i tempo odbicia w chińskiej gospodarce będą zależały głównie od konsumpcji i stanu [gospodarki światowej](#). Jednocześnie recesja w dużych gospodarkach, w tym UE i USA, relatywnie osłabi je wobec ChRL, co m.in. jeszcze bardziej zmniejszy ich możliwości nacisków na zmiany w jej polityce. Wysokie koszty wspierania gospodarki przy zmniejszonych wpływach podatkowych zwiększą prawdopodobieństwo wystąpienia kryzysu finansowego w Chinach. Choć dług sektora rządowego wynosi jedynie ok. 55% PKB, to zadłużenie prowincji pod koniec marca br. było warte ok. 3,2 bln dol. (ponad 20% PKB). Problemem jest też skomplikowana struktura zadłużenia lokalnego, w tym „ukryty dług”, np. w spółkach celowych realizujących inwestycje (pod koniec 2018 r. szacowano go na ok. 6 bln dol., czyli ponad 40% PKB). Zagrożeniem są też bańki spekulacyjne, np. na rynku nieruchomości, gdzie może być kierowana część pieniędzy z kredytów.

Niestabilność popytu na rynkach zagranicznych, rywalizacja z USA czy napięcia z UE mogą skutkować częściowym „odłączeniem się” ChRL od gospodarki światowej i skoncentrowaniem się na zwiększaniu udziału konsumpcji w PKB. Chiny będą się też starały zastąpić import półproduktów własną produkcją. Rośnie np. wykorzystanie w smartfonach procesorów Huawei zamiast zagranicznych. Zaawansowane są prace nad chińskim systemem operacyjnym w aparatach tej marki (zamiast Androida). Chińskie instytucje mają zakaz wykorzystywania produktów Microsoftu, a od czerwca br. [wejdą w życie kolejne wymagania dla dostawców usług internetowych](#). Przepisy te, wraz z wprowadzonym systemem wiarygodności społecznej, utrudnią działalność firm zagranicznych w ChRL.

Proces częściowego „odłączenia się” Chin od UE i USA wzmocniłoby międzynarodowe śledztwo dotyczące odpowiedzialności ChRL za pandemię COVID-19. Wspominają o nim zwłaszcza USA (sugerują nawet możliwość zamrożenia chińskich aktywów) czy Australia. Chiny odrzucają odpowiedzialność za rozprzestrzenienie się COVID-19 i promują swoją pozytywną rolę w jego zwalczaniu. Są jednak świadome, że m.in. stosowanie dezinformacji może pogorszyć ich wizerunek w wielu państwach i pogłębić konflikt z USA. Brak możliwości zmiany chińskiej polityki wynika głównie z dominacji retoryki podkreślającej przewagę modelu polityczno-gospodarczego ChRL nad liberalną demokracją. Wzmacnia ją szybkie opanowanie pierwszej fali pandemii w Chinach.

Słabszy popyt na chińskim rynku będzie oznaczał gorsze wyniki sprzedaży firm z UE, np. motoryzacyjnych czy maszynowych. Przedsiębiorstwa europejskie mogą też dążyć do dalszego [wyprowadzenia części swojej produkcji poza ChRL](#). Duża część inwestycji pozostanie jednak w Chinach z uwagi na koszty ich przeniesienia i znaczenie rynku chińskiego. Przed przejmowaniem firm europejskich przez ChRL może chronić m.in. efektywny [screening inwestycyjny](#) w UE i większe uprawnienia dla państw członkowskich do udzielania pomocy publicznej (na co jest zgoda KE). UE, m.in. poprzez zapowiedź stworzenia Mechanizmu Inwestycji Strategicznych, i jej państwa członkowskie (np. Francja) zachęcają rodzime firmy do lokowania w Europie produkcji w strategicznych sektorach, np. medycznym. Jednocześnie UE może sygnalizować ChRL możliwość złagodzenia stanowiska w przypadku np. dalszego otwarcia rynku chińskiego.